

De spiritualiteit van de katharen

Prof. Raf De Keyser

Het is precies 800 jaar geleden dat de kruistocht tegen de albigenzen begonnen is.

De grote triomfator was de Franse koning.

Wat is de essentie van het katharisme?

Wat is het project van de katharen?

1. Het waren christenen, geen manicheërs. Men noemde hen zo om druk op hen te zetten als ketters en hen nog meer te stigmatiseren, zodat zij volgens het Romeinse recht vervolgd mochten worden.

2. Het waren dualisten
Strijd tussen goed en kwaad
Christendom zegt: er is één God. Maar dan stelt zich het probleem van het kwaad: als God goed is waar ligt dan de schuld van het kwaad?

3. Gnostisch: hoe het kwaad overwinnen?

Nicea (325) stelt duidelijk: de verlossing komt door de kruisdood van Jezus. Vòòr Nicea waren er meerdere

stromingen en visies.

Geloofsbelijdenis van Nicea:

“Ik geloof in één God, de almachtige Vader...”

De katharen zeggen: Ik geloof in een algoede God, schepper van alles wat onzichtbaar is. Daarnaast is er ook een slechte God, schepper van alles wat slecht is.

Gevolg: de mens wordt niet geculpabiliseerd voor het kwaad. Hij is niet schuldig, wel kan hij er aan meewerken. Hij moet proberen het kwaad te verwerken door spiritueel inzicht te verkrijgen in zichzelf (gnosis). Door gnosis kan je je afwenden van het kwaad.

Het kruis heeft als verlossings-element geen enkele betekenis. Je moet jezelf redden. Red jezelf! Dan heb je ook de genademiddelen

(Kerk, sacramenten) niet nodig, alleen de woorden van Jezus.

De kracht van de katharen is hun concreet authentiek leven.

Tot 325 was er geen officiële meetlat, met als gevolg dat er daarvoor officieel ook geen ketters waren.

Betekenis van Jezus

De katharen geloofden niet dat Jezus de zoon van God was. Hij moest dus ook niet vergoddelijkt worden. Er is dus ook geen sprake van een Drievuldigheid. Jezus heeft door zijn woorden en daden en niet door zijn kruisdood en verrijzenis de mensheid verlost. Hij was dus zoiets als een boodschapper, engel, profeet, die de mensen inzicht bij moest brengen. De katharen hadden een heel spirituele opvatting van Jezus, God en Maria. Je vond van hen dan ook geen

beelden. Je kunt het spirituele immers niet in beelden vastleggen. Heiligenbeelden en relikwieën waren eveneens uit den boze. Wie de weg volgde was heilig.

Leven nà de dood

Katholieken kennen eerst het individuele oordeel en daarna laatste oordeel. Dat is een benauwend vooruitzicht.

In de periode van de katharen ontstaat het idee van het vagevuur. Bij de katharen zelf is er een eschatologisch dualisme. Het vooruitzicht is aantrekkelijk: de goddelijke vonk in jou gaat terug naar de Vader, de Schepper waar ze haar oorsprong vond.

Als je het *consolament* ontvangt ga je diréct naar de Vader. Wie het consolament niet ontvangen heeft, diens ziel krijgt nog een tweede, een derde ,een vierde enz. kans. Men gelooft dus in zielsverhuizing (nb: dit is geen reïncarnatie!)

De hel bestaat niet en dus heeft men er ook geen angst voor.

Bij de dood van een mens keert zijn innerlijke vonk dus terug naar de

Schepper. Omdat er minder gehuwd wordt (seks is verboden) ontvolkt de wereld geleidelijk en blijft er op den duur niemand meer over. De slechte god zal dan heersen over niets.

Consolament

De katharen die het consolament ontvangen hadden, waren bang het tijdens hun leven te verliezen. Daarom ontvingen ze het op hun sterfbed. Een 'geconsolideerde' legde hun de handen op en doopte hen zo met het doopsel van de geest. Daardoor kwam men tot inzicht.

Bij dit ritueel bad men, na de handoplegging het 'Onze Vader', waarbij men de woorden 'Geef ons heden

ons dagelijks brood' verving door: 'Geef ons heden het geestelijk brood'.

Wie het consolament ontvangen had probeerde te leven zonder seks, geen vlees te eten, te vasten en zich te onthouden, geen geweld te plegen, geen eed af te leggen of te zweren, geen mondelijke belofte van trouw af te leggen, geen rechtspraak te plegen, zich af te keren van de maatschappij en van het bedrijven van de liefde.

In 1.200 bereikte het katharisme zijn hoogtepunt, met ongeveer 1.000 'geconsolideerden'.

Katharen hadden geen gebeden, enkele het Onze Vader, dat alleen geconsolideerde mocht voorbidden.

Reactie van de Kerk

De katholieke Kerk reageerde met het *Concilie van Lateranen* op de leerstellingen van de katharen. In 1215 werden de 7 sacramenten erkend. Lateranen erkende ook de waarde van het huwelijk en van het aardse, materiële leven. Ook het priestercelibaat stamt uit die tijd.

Eucharistie

De eucharistie staat in het christendom centraal.

Katharen aanvaardden wel het avondmaal, maar enkel in spirituele zin: als brood zegenen, breken en onder elkaar verdelen, en als het delen van het woord met elkaar.

Het woord van God is hun redding. Zij hadden geen kerken maar kwamen samen in huizen. Hun huis was een open huis. God woonde in het hart van de mensen. Zij noemden zich 'de kerk van God' – 'amis de Dieu'.

Het *Oude Testament* was in hun ogen het woord van de slechte god. De Kerk reageerde daarop door het *Oude Testament* te verbinden met het *Nieuwe Testament*. De Kerk van Rome was de duivelse kerk. De clerus gaf het slechte voorbeeld.

De katharen hadden geen burchten, wel konden zij bij

bedreiging hun toevlucht zoeken in de burchten van edellieden (Albi, Toulouse, Carcassonne).

Nog enkele data

1145 Bernardus van Clairvaux preekt in Albi

1209 is neergang begonnen met de kruistocht 'Dieu le veut' (Béziers)

1209 is het jaar dat het *pacifistische* christendom het *militaire* pad opgaat. Er komt propaganda op gang om feodale heren aan te werven. Die worden gepromoveerd tot ridders van het christendom.

1321 wordt laatste kathaar op brandstapel gezet.